

ATTİLÂ İLHAN'IN SON DÖNEM ŞİİRLERİNİN SÖZ VARLIĞI

Prof. Dr. Çetin PEKACAR* ve Gülay ARIK **

Özet

Attilâ İlhan, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında şair, romancı, eleştirmen, senaryo yazarı, gazeteci ve düşünce adamı olarak çeşitli türlerde iz bırakan çok önemli eserlere sahip bir edebiyatçıdır. Çok yönlü bir edebiyatçı olsa da Attilâ İlhan'ın şairliği daima ön planda olmuştur. Attilâ İlhan günlük hayatında halkın içinde yaşamayı tercih etmiş; oldukça sade bir yaşamı seçmiş ve bunu da eserlerinde ustalıkla yansıtmıştır. Özellikle son dönem şiirlerinde bu etki çarpıcı biçimde gözler önüne serilir. Şair kimliği ile Attilâ İlhan, duygu dünyasını eserlerine yansıtırken yerelle modernliği, sadelikle ihtişamı harmanlamayı incelikle başarabilmiş bir şairdir. Özellikle çocukluk yıllarında tanıştığı şiirle hayatının ilerleyen döneminde bağını daha da güçlendirmiş ve eşsiz eserler ortaya koymuştur. Türk edebiyatına 12 şiir kitabı kazandıran şair, zihnî ve hissî anlayışını döneminin ruhu ile yoğurarak sunmuştur. *'Korkunun Krallığı (1987)*, *Ayrılık Sevdaya Dahil (1993)*, *Kimi Sevsem Sensin (2002)*' şairin son dönem şiirleri arasında yer alan kitaplarıdır. Çok yönlü bir perspektife sahip bu şiirler incelendiğinde, kelimeler *Evren / Zaman*, *Bitki*, *Hayvan*, *İnsan*, *Maddi Kültür ve Manevi Kültür* olmak üzere toplam altı kategoride tasniflenmiştir. Tasniflenen kelimeler şiirdeki bağlamıyla semantik açıdan incelenmiştir. Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinden hareketle şairin duygu ve düşünce dünyasına ulaşmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler : Attilâ İlhan'ın Şiirleri , Söz varlığı, Anlam bilim

Abstract

Attilâ İlhan is a literaryist who has many important works that left traces in various genres as poet, novelist, critic, script writer, journalist and thinker in Turkish literature in the Republican period. Although he was a versatile literary writer, Attilâ İlhan's poetry was always at the forefront. Attila İlhan preferred to live in public in his daily life; He chose a

* Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi , Edebiyat Fakültesi , Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

** Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü , Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı , Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi.

fairly simple life and reflected this in his works. This effect is strikingly evident, especially in his recent poems. With his identity as a poet, Attilâ İlhan reflects the emotional world to his works and he is a poet who has managed to blend the locality and modernity with the simplicity and simplicity. Especially in his childhood he learned poetry and unique works. The poet, who provided 12 poetry books to Turkish literature, presented his mind and sentience concept by kneading with the spirit of his period. Alan The Kingdom of Horror (1987), Inclusion in Love (1993), Kimi Sevsem Sensin (2002) aya are the books of the poet's recent poems. When these poems which have a multifaceted perspective are examined, the words are classified into six categories as Universe / Time, Plant, Animal, Human, Material Culture and Spiritual Culture. The classified words are examined semantically in the context of poetry. Attilâ İlhan's poems of the last period of the poet's movement and the world of thought was intended to reach.

Keywords: Attilâ İlhan's Poems, Vocabulary, Semantics

Giriş

Sözcükler canlı varlıklardır; sözcükler, dil bilgisi kurallarının kendileri için kesinleştirdikleri sınırları aşar; çağların, yerin, söyleyenin, kaynaştığı sözcüklerin , bulunduğu cümlenin, söylenişin etkisine;hatta söylenişteki sesin perdelenişine göre yeni, değişik anlam, duygu ve imge değerleri kazanır. (Eker, 2006, s. 507).

Söz varlığı, bir dilin seslerinin bir araya gelmesiyle kurulan simgeler, kodlar ya da dilbilimindeki göstergelerin zemininde o dili konuşan toplumların kavramlar dünyası, maddi ve manevi kültürün yansıtıcısıdır. Temel sözvarlığının iskelet sistemini kelimeler oluşturur. Ancak; bir milletin hafızasının bütünü olup psikolinguistik, sosyo dilbilim, dil felsefesi, anlam bilim, tarihsel dilbilim, etimoloji, göstergebilim, davranış dilbilim, metin dilbilim gibi birçok alanı içine alan oldukça kapsamlı bir alandır ve dolayısıyla kelimeler bulunduğu dönemin şartlarından uzak yorumlanamaz.

Araştırmamızda şairin şiir kitaplarından son dönemde yazılan *Korkunun Krallığı* (1987), *Ayrılık Sevdaya Dahil* (1993), *Kimi Sevsem Sensin* (2001) adlı kitaplar seçilmiştir. Son dönem şiirlerinin kelime dünyası araştırmamızın iskelet sistemini oluşturmakta olup kelimelerin kavram alanları şiirde yer aldığı bağlamda farklı tasniflere tabi tutulmuştur. Özellikle araştırmaya ilk olarak kelimelerin tespiti ile başlanmış, inceleme sözcüklerin kavram alanlarına göre tasniflenip tablolatırılmasıyla devam etmiştir. Semantik açıdan

kavram alanına dahil edilen kelimeler, daha sonra şiirlerin manası bakımından incelenerek farklı bir bakış açısıyla tekrar yorumlanmıştır. İncelememizde şairin hayatına ve eserlerine sıkça başvurulmuştur. Attilâ İlhan'a dair bilgiler şairin en yakın çevresinden alınmıştır. Şairin duygu ve düşüncesine dair daha önce gün yüzüne çıkmamış bilgilere ulaşılmıştır. Bu bilgiler araştırmamızda paylaşılmıştır.

Çalışmamızda sayısız esere hayat veren İlhan'ın hakkında yapılan incelemelerin eksikliğini bir nevi tamamlamak ve bundan sonraki çalışmalar için temel zemin oluşturmak amaçlanmıştır.

Attilâ İlhan'ın Son Dönem Şiirlerinin Söz Varlığı

A-) Şair Kimliğiyle Attilâ İlhan

“ Her gün, ertesi gün önemli bir imtihanı varmış gibi çalışan bir talebe Attilâ İlhan ”

Çolpan İlhan (Alışık)

Attilâ Hamdi İlhan, 15 Haziran 1925'te İzmir-Menemen'de doğmuştur. İlhan, orta boylu, dalgalı gür saçlı, güler yüzlü, esmer birisidir. Gözlüklü olmasıyla ve şapkasıyla 'nâm-ı diğer: kaptan' dır.

İlhan, Kars kökenli *Muharrem Bedrettin İlhan*'ın ve Şam kökenli *Perihan Memnune Hanım*'ın oğludur. Attilâ İlhan'ın babası *Muharrem Bedrettin Bey*, Sivas-Gürün'de dünyaya gelmiştir. *Mehmet Hamdi Efendi*'nin babası İsmail Hoca Kafkas kökenlidir. Gürün kadısı olan dedesi Mehmet Hamdi Efendi Gürün Camii'nde bulunmakta olan kendi el yazması Kuran-ı Kerim'de İsmail İlhanî adı ve mührü vardır. Ailenin İlhan soy isim kaynağının bu mühür olduğu bilinmektedir. Soyunun İlhanlılara uzandığı söylenir. Şairin resmi kayıtlardaki ismi 'Attilâ Hamdi İlhan' olarak geçer. Şair, şiirlerinde mahlas kullanmayı tercih eder. Özellikle, gözlük kullanması sebebiyle 'Gözlüklü Hamdi' mahlasını kullanır. Sinema senaryoları ve romanlarında ise 'Ali Kaptanoğlu'nu kullanır. Eleştiri yazılarında ise *Abbas Yolcu*, *Ömer Haybo* ve *Tıla Han* adlarını kullanır. Şair, şiir yazarken genellikle şiirlerini bir taslak biçiminde yazmıştır. Ön hazırlık yapmaya özen göstermiştir. Daha sonra bu taslak üzerinde oynar; onu en iyi hale getirene kadar düzenlemiştir. Ölmeden önce taslak halinde bulunan şiirlerinin gerekli düzenlemeyi

yapamadığı gerekçesiyle yayılmasını arzu etmemiş; ölümünden sonra vasiyeti üzerine bu şiir taslakları yok edilmiştir.

“ *Kelimeler imgelerle kurulmuş bir şiir, içine döküldüğü en uygun kalıplardır.*”

Şiir yazabilmeyi hatta güzel ve kalıcı şiirler yazmayı hüner sayan Attilâ İlhan, gerek kullandığı imgelerle gerekse oluşturduğu mecazlarla özgün bir tarza ulaşır. Farklı edebi türlerden yetkin örnekler verse de şiir onun için daima ön plandadır. Bu bağlamda bir nevi diğer edebî türlere ulaşmada şiir temel zemini oluşturur.

Geleneksel Türk şiirinin Türk musikisinden geldiğini düşünen şair, şiirlerini alaturka müzik makamlarıyla yazar. Şiirlerini Batı edebiyatının incelikleriyle dokurken aynı zamanda şiirlerinde Anadolu kültürünü de aynı özenle yansıttığını görürüz. Eserlerinde halkın konuştuğu dili yakalayabilmeyi başarabilmiş bir entelektüeldir.

Nazım Hikmet, Necip Fazıl, Yahya Kemal gibi edebiyatımızın önemli isimlerini şiir için düstur kabul eder. Yalnızca hayatı basite alan Garipçiler ve ikinci yenicilerin ürünlerini şiirin ruhuna uygun bulmaz. Bu şiirler İlhan’a göre ‘*çeviri şiir*’ dir. Bunu şiirin ruhuna aykırı bulur. Şiirin estetiği dikkate alınmadan yazılanlar şiir kabul edilemez. Bu sebeple ‘*Mavi Hareketi*’ ni başlatır. Bu yüzden Garip hareketinin aksine, imajları ve muhtevayı bütünleştirir, toplumsal mesajları estetik bir süzgeçten geçirerek sunar. (Çelik, 2007, s. 23).

Şaire göre, şiirde muhteva ve biçim birbirini tamamlayıcı iki önemli unsurdur. Dolayısıyla biri diğerinden üstün olamaz. Attilâ İlhan ilk dönem şiirlerinde ‘*ben*’ in ön plana çıktığını görürüz. Özellikle ‘*aşk, aşkın halleri ve imkansız aşk*’ bireyci şiirinin merkezinde yer alır. Bunun yanı sıra ‘*cinsellik, aşk, korku, yalnız kalma endişesi, gerilim, ölüm korkusu, kaçış*’ son dönem şiirlerine damga vuran temalardır. Toplumcu çizgide oluşturduğu şiirlerinde ise ‘*savaş, özgürlük, işçi sorunları, geçim sıkıntısı*’ özellikle şiirlerinde çıkış noktasını meydana getirir. Paris’te kavradığı ‘*Toplumcu Gerçekçilik*’ anlayışına uygun şiirler oluşturmuş ve bu bağlamda şiirleri politik bir düzleme doğru evrilmiştir. Şiir ve diğer edebî türlerdeki eserleriyle döneminin siyasi anlayışını ve iktidarın uyguladığı kısıtlayıcı yöntemleri oldukça ağır bir dille eleştirmiş; yanlış olduğuna inandığı

her türlü uygulamanın cesurca karşısında durmayı başarabilmiş bir aydındır. Döneminin koşulları gereği bunu başarabilmek oldukça önemlidir.

Sosyal hayattaki her şey şair için birer ilham kaynağıdır. İzmir doğumlu olan şair, İzmir'in köylerinde saf Anadolu insanı keşfetmiş ve babasının görevi gereği köy hayatını tecrübe etme fırsatı bulmuştur. Bu durum onun şiirlerini besleyen bir kaynak olmuştur. Çocukluğundan itibaren Ankara ve İstanbul'da da yaşayan şairi tek bir mekanla ve tek bir alanla sınırlamak yanlıştır. İlhan gittiği şehirlerden edindiği gözlemleri eserlerine yansıtmıştır. Özellikle *'kaçış, bunalım, gerilim, imkansız aşklar'* gibi konuların merkezinde toplum dışına itilmiş insan tipini anlatır.

Günlük hayatı belirli bir düzen içinde yaşamayı seven şair, her gün saat 10'da *'Divan'* denilen mekanda bulunmakta ve aynı masada edebiyat severleri beklemektedir. Şair, özellikle gençlerle edebiyat hakkında konuşmayı çok sevmektedir. İstanbul'un gözde merkezlerinden kabul edilen *'Suna Pastanesi, Osmanbey, Beyazıt Marmara, Baylon'* gibi mekanlar Attilâ İlhan'ın edebiyat severler ile hemhâl olduğu alanlar haline gelmiştir. Daha sonra bu bir gelenek halini almış, farklı şehirlerde bu durum kabuk değiştirerek devam etmiştir. Hayatının son dönemlerinde Taksim'de yer alan *'The Marmara'* adlı mekanda bu geleneği sürdürmüştür. (kişisel iletişim , Nisan 2017).

Şair daima halkın içinde olmuştur. Evinden Taksim'e oradan Dolmabahçe'ye yaptığı yürüyüşlerde İstanbul'u adeta ruhuna işlemiştir. Hemen hemen her gün 1-2 saat yaptığı gezilerle doğayı ve insanları gözleme fırsatı bulmuş; bunu şiirlerine ustalıklı yansıtmıştır. Özellikle şair için İstanbul'da boğaz turu yapmak, sütlaç yemek ve denize nazır çay içmek en büyük tutkudur. Hayatı olağan akışıyla yaşayan Attilâ İlhan'ın eserlerinin temelinde bu sadelik yatar. (kişisel iletişim, Nisan, 2017) Eserlerinde de sıkça buna vurgu yapmaktadır. O her zaman halkına duyarlı bir aydındır. *'Bir ülkenin gerçek yaşantısı, ancak şairlerin prizmasından geçerek, halkına yansır, beşerî ve sosyal düzeyde gerçek anlam kazanır.* ' sözleri bunun apaçık göstergesidir. (İlhan, 2015, s. 26).

Attilâ İlhan'ın kendine özgü bir tarzı vardır. Ancak; gençlik döneminden başlayan süreçte şiir üslûbunun oluşmasında çok farklı alanlardan kişilerden etkilenmiştir. Kitaplarında bu duygu ve düşüncenin etkisi ön plana çıkar. Özellikle *'Duvar'* şiir kitabında Nazım Hikmet'in yanı sıra halk edebiyatının üstadlarından *Dadaloğlu, Dertli, Köroğlu, Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal, Gevheri'* nin izleri gözlemlenmektedir. Ayrıca; şiir

dünyasının önemli isimlerinden *Faruk Nafiz ve Ahmet Muhip Dranas*'ın romantizmi de görülür. Yurt dışında kaldığı dönemlerde farklı alanlardan insanları tanıma fırsatı bulan İlhan, 1951 yılında yönünü Batı'ya çevirir. Rus yazarlardan *Lermontov, Mayakovski, Plakhaniv, Sultan Galiyev*'de onun duygu ve düşünce dünyasını beslemiştir. Attilâ İlhan, bu geniş çerçevede, şiire *Nazım Hikmet* etkisiyle oluşmuş toplumcu çizgide başlar. *Duvar*'da '*Hürriyet Yürüyor, Karanlıkta Kaynak Yapan Adam*'; *Sisler Bulvarı* 'nda; '*Yer altı Ordusu, Barakmuslu Mezarlığı, Bursa'dan Yaylımateş*'; *Yağmur Kaçağı*'nda '*Acı Ninni*' bu damarın ürünleridir. 1940'lı yıllarda halk şiiri kaynaklarını kullanma eğilimi, biraz da resmi ideolojiden kaynaklanmıştır. Halkevleri ve köy enstitüleri bu ideolojinin kurumlarıdır. (Çelik, 2007, s. 23). Şair yazdığı şiirlerde gözlem ve muhakeme yeteneğini gözler önüne serer.

Şiirin ana damarını oluşturan yapı, içine öyküler yerleştirerek oluşturmuştur. Kurduğu uzun uzun dizeler neredeyse düz yazıya yaslanan anlatı dilini taşıyabilsin diye aralara serpiştirilmiş izlenimi doğuran çarpıcı imgelerle sürdürmeyi yeğlemiştir. Halk şiirinin dilimize, şiirsel akışkanlığımıza kazandırdığı birikimlerden o günün şairleri gibi yararlanmış şiirine varsıllık kazandırdığı umuduyla neredeyse türkülerden dizeleri olduğu gibi almıştır. Şiirde halkçı yaklaşım ön plandadır. 1960'lı yıllarda devrimci halk şiirinin temsilcisidir ve divan şiirini benimsemiş olsa da zaman zaman halktan kopuk saydığı için eleştirmiştir.

Şairin hayatında *müzik* oldukça önemlidir. Attilâ İlhan için şiir, bir *musikidir*. Bilhassa bu sebepten '*Garip*' akımının serbest şiir tarzını eleştirmiş ve şiirin aruzuyla vezniyle müzikâliteyi yakalaması gerektiğini savunmuştur. Bu anlayışla *Yahya Kemal*'ın eski şiir anlayışından oldukça etkilendiği gözlemlenir. Zaten babası *Muharrem Bedrettin bey*, divan şiiri sever. Bu sebeple İlhan çocukluk dönemi itibariyle şiir zevkini bu damardan beslemiştir. Derin bir müzik kültürüne de sahip olan İlhan, şiir kitaplarında müzik makamlarına yer vermiş hatta '*Korkunun Krallığı*' ve '*Tutuklunun Günlüğü*' isimli kitaplarının '*İncesaz*' bölümlerinde çeşitli makamlara şiirler yazar. Kitaplarda '*Şehnâz, Hüzzam, Acemaşirân, Hisarbuselik, Şetâraban, Sûz-i dil-ârâ, Bestenigâr*' makamlarına yazılan şiirler yer almaktadır. Özellikle *Şehnâz şiirinde* '*Korkunun Krallığı*'nda yer alan '*İncesaz*' bölümü, '*Yasak Sevişmek*'teki '*Şehnâz*' faslı, '*Tutukluğun Günlüğü*'ndeki '*İncesâz*' bölümleriyle aynı damardan ortaya çıkmaktadır. Zaten şiirlerin ilk yayınlandığında *İncesâz / 2* adıyla çıkması da bunu göstermektedir. (İlhan, 1986, s. 41-43)

Şairin şiirleri farklı türde müzik yapan birçok sanatçı tarafından kendi tarzlarında müzikâl olarak tekrar yorumlanmıştır. Bu etki günümüzde de devam etmektedir. Şairin birçok şiiri bestelenmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

➤ *Böyle Bir Sevmek*

(Beste & Seslendiren: Ahmet Kaya / Albüm: Dokunma Yanarsın, 1992)

➤ *Adım Sonbahar*

(Seslendiren: : Güvenç Dağüstün, Ece Dağıstan / Albüm: Fazıl Say Güz Şarkıları, 2017)

➤ *An Gelir*

(Seslendiren: Selda Bağcan / Albüm: Özgürlük ve Demokrasiyi Çizmek, 1988)

➤ *Ayrılık Sevdaya Dahil*

(Beste: Vedat Sakman / Seslendiren: Zühal Olcay / Albüm: İhanet, 1998)

➤ *Ağustos Çıkmazı*

(Beste & Seslendiren: Yaşar / Albüm: Hatırla, 2005)

➤ *Üçüncü Şahsın Şiiri*

(Beste: Selim Atakan / Seslendiren: Alpay / Albüm: Sevgilerle, 1984)

➤ *Sultan-ı Yegah*

(Beste: Ergüder Yoldaş / Seslendiren: Nur Yoldaş / Albüm: Sultan-ı Yegah, 1981)

➤ *Sisler Bulvarı*

(Beste: Bilinmiyor / Seslendiren: Grup Dinmeyen / Albüm: Sisler Bulvarı, 2006)

➤ *Karantinalı Despina*

(Beste & Seslendiren: Timur Selçuk / Albüm: Düünden Bugüne, 1982)

➤ *Askıda Yaşamak*

➤ (Beste & Seslendiren: Kazım Koyuncu / Albüm: Sisler Bulvarı, 2006)

➤ Mahur Beste

(Beste & Seslendiren: Ahmet Kaya / Albüm: Tedirgin, 1993)

➤ Ben Sana Mecburum

(Beste & Seslendiren: Hümevra / Albüm: Adım Kadın – Ben Sana Mecburum, 1972)

İnsanı ilgilendiren her şey şairin şiirinin konusu olmuştur. ‘Cinsellik’ de bunlardan biridir. Ona göre cinsellik, nasıl yaşanıyorsa öyle anlatılmalı ancak; şiirin ruhuna uygun estetik olmalıdır. İlhan’a göre dil kültürdür. ‘Öncelik Türkçe’ de olmak koşuluyla farklı diller öğrenilmeli hatta değişik kültür ve medeniyetler Türk kültürüyle zenginleştirilmelidir. Sonuçta, Türk kültürü çağlar boyunca Batı ve Doğu medeniyetlerinin dil ve kültür anlayışından etkilenmiştir. Şaire göre bu kaçınılmaz bir durumdur. Dil öğrenmek zarurettir.

Tasavvuf, şair için oldukça önemlidir. Tabiatı farklı bir gözle değerlendirir. Tabiat ve tasavvufu harmanlayan ‘Ne kadınlar sevdim zaten yoktular’ şiirinde görünüşte bir kadına hitap ettiği düşünülse de özü itibarıyla bu şiir tasavvufun ‘varlıkta birlik’ anlayışına vurgu yapar. Şiirin temelinde ‘hiçlik’ vardır.

Şair, şiirlerinde mesaj kaygısı çeker. Her şey onun için ‘insan’ ı anlama ve onun insana ait olanları bulup çıkarma düşüncesinden kaynaklanır. Değişik kültürlerle ruhî ve hissî dünyasını besleyen şair için eserlerinde ulaşmaya çalıştığı asıl amaç her zaman ‘halka ulaşabilmek’ olmuştur. Ona göre, ‘Kültür Emperyalizm’den kurtulma reçetesi Mustafa Kemal Atatürk’ün ilke ve inkılapları’dır. Atatürk onun için bağımsızlığın ve Türklüğün sembolüdür. Ulu Önder’e duyulan bu hayranlık şairin hemen hemen bütün eserlerinde gözlemlenmektedir.

Attilâ İlhan’ ın kardeşi Çolpan İlhan ve eniştesi Sadri Alışık Türk sinemasının önemli değerlerindedir. Bir sanatçı için en elverişsiz mesleğin gazetecilik ve televizyon dünyası olduğunu düşünen şair, bu alanlardan uzak durması gerektiğine inandığı için kardeşinin sinema dünyasına girmesini istemese de daha sonra yazdığı senaryolarla Çolpan İlhan’a destek olmuş kendi de bu dünyanın içine girmiştir. 1970’lerden itibaren senaryo yazarlığı da yapan İlhan, bu dönemde ‘Sekiz Sütuna Manşet, Kartallar Yüksek Uçar, Yarın Artık

Bugündür, Yıldızlar Gece Büyür, Tele Flaş, Baykuşların Saltanatı dizilerinin senaryolarını yazmıştır. Yazdığı senaryolar ünlü isimler tarafından film yapılmıştır. 1993 yılında ise TRT'de ilk talk-show programı olan Çalar Saat'i hazırlamış ve sunmuştur. Bunda başka magazin sekreterliği, politika yazarlığı, genel yayın müdürlüğü ve başyazarlık görevinde bulunmuştur.

1973 yılında *Bilgi Yayınevi* editörlüğünü yapmış ve bu süre Ankara'da yaşamıştır. *Attilâ İlhan'ın Defteri* serisinde şiir, roman ve araştırma kitaplarını yayımlamıştır. *'Yeni Ortam'* gazetesinde de köşe yazıları çıkar. Bir müddet sonra ayrılır. 1981 yılında Attilâ İlhan *'Fena Halde Leman'* adlı romanını yazar. İstanbul'a yerleşir. Daha sonra *Milliyet, Güneş, Meydan, Cumhuriyet* gazetesini yayımlar.

Şair, ilklerin öncüsü olmuştur. Her şiir kitabının sonuna *'Meraklısı İçin Notlar'* ve *'Meraklısı İçin Ekler'* bölümleri eklemiştir. Bu açıdan İlhan'ın şiirleri kadar, şiirinin hesabını vermeye çalışması da önemli bir tutumdur. Onun şiirleri bizim de dünyayla, başkalarıyla ve aynı zamanda kendimizle yüzleşmemize, hesaplaşmamıza yol açan şiirlerdir. Başka bir yenilik de *Sisler Bulvarı*'nda yaşanmış; geleneksel imla terk edilmiştir. Bunu Fransız tecrübesiyle izah edebiliriz. Şairin düşüncesi, şiirin istenildiği gibi okuyup yorumlanması, okuyucunun özgür bırakılması, yönlendirilmek istememesi olarak değerlendirilebilir. Daha sonra bu tarz diğer edebiyatçılar tarafından da kullanılmış ve yaygınlaşmıştır.

'Bir şey olmak için değil, bir şeyler yapmak için çalışmak'
(Biket İlhan)

8 Ocak 1968 yılında Biket İlhan ile evlenir. Eşi Biket Hanım lisede İngilizce öğretmenliği yapar. Biket Hanımla 15 yıl evli kalmış;ardından ayrılmışlardır. Biket Hanım Attilâ İlhan'dan ayrılmış olmasına rağmen onunla olan gönül bağıni hiç koparmamış sürekli iletişim halinde olmuştur.

Attilâ İlhan'ın ölümünden kısa bir süre önce yaşadığı bir anıyı şöyle ifade eder:

'Attilâ'yla yaşadığım, onun sevdiği, inandığı, önemseddiği ve gurur duyduğu, üstelik kitabını (Sırtlan Payı) ithaf ettiği bir kadın olduğum için çok şanslıyım. Aramızdan ayrılmadan önce, iyi, kötü ne çok şey yaşamışız diye bir söz sarfedecek oluyorum, beni hemen susturuyor...Asla...diyor...Seninle yaşadığım kötü hiçbir

anımı hatırlamıyorum...Attilâ İlhan'la beraberliğimizi, yine onun beni müthiş etkileyen bu sözleri ne kadar güzel ve doğru anlatıyor. ' (Çelik, 2006:29)

15 Haziran 1925'te İzmir-Menemen'de başlayan hayat macerası 10 Ekim 2005'te İstanbul /Kanlıca'daki evinde kalp krizi sonrasında son bulur. Ölüm kaydı 11 Ekim 2005'tir. Aşiyân Mezarlığı'na defnedilir.

*'...an gelir Attilâ İlhan ölür'.
Görünmez bir mezarlıktır zaman
Şairler dolaşır saf saf
tenhalarında şiir söyleyerek .
Kim duysa ... Korkudan ölür
- tahrip gücü yüksek –
saatli bir bombadır ... Patlar
An gelir
Attila ölür...'
(Evh, s. 68)*

Avukat olan abisi *Cengiz İlhan* ve sanatçı kardeşi *Çolpan İlhan*, onun adını ve eserlerini yaşatmak için İstanbul'da '*Attilâ İlhan Bilim Sanat ve Kültür Vakfı*'nı kurar. 2007 yılında faaliyete geçen vakıf, her yıl '*Attilâ İlhan Edebiyat Ödüülleri*' vermekte olup faaliyetlerine devam etmektedir.

Attilâ İlhan'ın Son Dönem Şiirlerinin Söz Varlığı

Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinin yer aldığı *Korkunun Krallığı (1987)*, *Ayrılık Sevdaya Dahil (1993)*, *Kimi Sevsem Sensin (2001)* adlı şiir kitaplarındaki kelimelerin tasniflenmesi sonucunda *Evren; Zaman; Bitkiler; Hayvanlar; İnsan; Maddi Kültür ve Manevi Kültür* ana başlıklarıyla 6 kategoriye ulaşılmıştır. Kategorilere alt başlıklar eklenmiştir. Bu kategoriler, kelimelerin şiirdeki bağlamı içinde değerlendirilmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Evren / Zaman :

- *Evren kavram alanı Dünya, Gökyüzü, Tabiat ve Hava Olayları, Doğal Afet, Isı ve Aydınlanma, Madenler, Deniz ve Denizcilik Kavramları ve*

Yeryüzü Şekilleri şeklinde alt başlıklandırılmıştır. Kelimelerin semantik açıdan verdiği mesajlar, şairin duygu ve düşünce dünyasına dair izler taşımaktadır. Bu bağlamda deniz, şairin hayatında önemli bir yere sahip bir kelimedir. Deniz ve deniz ile ilgili her şey şairin ilgi alanıdır. Gökyüzü ve tabiat olayları ise dönemin ağır havasını olduğu gibi yansıtan kelimeler içerir. Özellikle; 'Sis', 'Şimşek', 'Gök Gürültüsü', 'Yıldırım', 'Pus', 'Kar', 'Gölge' gibi kelimeler, mutluluk ifade eden 'Gökkuşağı', 'Güneş', 'Sıcak' kelimelere nazaran daha yoğun kullanılır. Şair için huzur veren gök cismi 'yıldız' dır. *Doğal Afet*, başlığı altında 'Deprem', 'Yangın', 'Göçük', 'Felaket' kullanılır.

- *Zaman* kavram alanı üç alt başlıkla incelenmiştir. *Kutlama ve Özel Günler* başlığı altında kullanılan kelimeler oldukça sınırlıdır. Burada dikkat çeken '23 Nisan' kutlamalarıdır. İstanbul'daki askeri öğrencilerin kutlamasını şiirleştirmiştir. Bunun dışında *Balo*, *Cümbüş*, *Eğlence*, *Şehrâyin*, *Yılbaşı* kullanılmıştır. *Mevsim* kategorisinde ön plana çıkan kelime 'Sonbahar' olmuştur. Buradan hareketle, şairin son döneminde 'yalnızlık ve ölüm' duygusunun hakim olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Buna paralel olarak *Zaman*, *Gün*, *Ay*, *Yıl* kavram alanı içerisinde de başka bir olumsuzluğu duyguyu çağrıştıran 'Gece' kelimesi sıkça vurgulanmıştır .

2. **Bitkiler** : *Bitkiler* kavram alanı içerisinde *Ağaçlar*, *Çiçekler* ve *Yabani Bitkiler* olmak üzere üç alt başlık yer almaktadır. Farklı coğrafyaları ve iklimleri görme fırsatı bulan şair, şiirlerinde bunu ustalıkla kullanır. Çiçeklerden 'Nergisler', 'Akşam Sefaları', 'Zambaklar', 'Güller', 'Akasyalar', 'Karanfiller' ve daha birçok çiçeğe yer verilmiştir. Ağaçlardan Ege ve Akdeniz'in iklimini taşıyan 'Erguvan', 'Ihlamur', 'Manolya ağacı' ve özellikle yazlık bölgelerde sıkça karşımıza çıkan 'Palmiye ağacı' ve 'Karabiber ağaçları' da yaşanan ortamların doğal güzelliklerini sunmakta ve şiirlere ayrı bir güzellik katmaktadır.

3. **Hayvanlar** : Hayvanlar kavram alanında *Yabani Hayvanlar*, *Deniz Canlıları*, *Kuşlar*, *Memeli Hayvanlar*, *Böcekler* olarak beş alt bölüm oluşturulmuştur. Bu kapsamdaki kelimeler incelendiğinde 'Çakal', 'Sansar', 'Yılan' gibi düşmanlık ve nefret uyandıran hayvanlara daha fazla yer verdiği görülmüştür. Deniz

canlılarından *'Balık'* ön plana çıkar. Tam bir deniz tutkunu olan şair için *'Martı'* da şaire ilham verir. Bundan başka *'Atmaca'*, *'Bülbül'*, *'Baykuş'*, *'Leylek'*, *'Kuğu'* gibi kuş isimleri daha çok benzetme unsuru olarak kullanılmıştır. *Memeli Hayvanlar* alanında *'At'*; *Böcekler* alanında da *'Örümcek'*, *'Sinek'*, *'Tırtıl'* kullanımı gözlemlenmiştir.

- 4. İnsan :** İnsan kavram alanı tek boyutta algılanamayacak çok geniş bir alandır. Bu sebeple alt başlıklar oldukça geniş tutulmuş ve 10 kategori elde edilmiştir. *İnsan vücudu* kapsamında *'Ağız'*, *'Ayak'*, *'Baş'*, *'Burun'*, *'Dudak'*, *'Kan'*, *'Yüz'*, *'Kulak'*, *'Yürek'* gibi kelimeler kullanılmış ama ön plana çıkan kelime *'Göz'* olmuştur. *Vücutun Duyuları*, *Beş Duyu* kapsamında *'Görme'*, *'Tatma'*, *'İşitme'*, *'Dokunma'*. *'Konuşma'* gibi beş duyuya da yer verilmiştir. *'Görme'* ve *'Bakma'* duyularının ön plana çıktığını görürüz. *'Cellat'*, *'Ceset'*, *'İdam'*, *'Merhum'*, *'Mezar'*, *'İntihar'* gibi sözcükler bize şairin yaşadığı dönemi fazlasıyla hissettirir. Özellikle insan hayatında bir bitişi temsil eden *'ölüm'* şiirlerde sıkça yer alır. Hastalık kavram alanında ise *'Kanser'*, *'Bronşit'*, *'Miyop'*, *'Bulantı'*, *'Verem'* gibi devası olmayan hastalıklar kullanılmıştır. *Bağımlılıklar ve Zararlı Maddeler* kapsamında *'Alkol'*, *'Sigara'*, *'İçki'*, *'Esrar'*, *'Eroin'* gibi kelimeler kullanılır. Sağlık kelimeleri *'Zehir'*, *'İğne'*, *'Serum'*, *'Eczane'*, *'Şurup'*, *'Aşı'*, *'Acil Servis'*, *'Yoğun Bakım'* şeklindedir. Bu kelimelerin de olumsuz ifadeler olduğu ve ölümü çağrıştırdığı açıktır. *Evlilik*, *Aile*, *Akraba* kavram alanı içerisinde özellikle *'Anne'* kelimesi, şiirlerde sıkça kullanılmıştır. Cinsiyet alanında *'kadın'* ön plana çıkar. Şair özellikle bakımlı, güzel, cezbedici ve hafif meşrep kadınları konu alır. *'Adam'* kullanımı sınırlı olmakla birlikte genellikle *'uzun boylu'* olmalarıyla dikkat çeker. İnsan Karakteri kapsamında genellikle *'Soğukkanlı'*, *'Uyumsuz'*, *'Umutsuz'*, *'Ürkek'*, *'Sinsi'*, *'Kötümser'*, *'Karamsar'*, *'Hırçın'*, *'Edepsiz'*, *'İkircikli'*, *'İnatçı'* kelimeleri kullanılır. *Kişi Adları ve Unvanlar* bölümünde şairin hayatına dokunan onun zihnî ve hissî dünyasını besleyen kişi adları fazlasıyla yer bulur. Şüphesiz bunlardan en önemlisi *'Gazi Mustafa Kemal Atatürk'*tür. Diğer bir isim de Türk edebiyatının önemli şair ve düşünce adamlarından *'Nazım Hikmet'* tir. *Lakap ve İsimlendirmeler* başlığı altında *'Tutuklular'*, *'Yalnızlar'*, *'Ölü'* kelimelerine ulaşılır. Bu kelimeler dönemin ruhunu açıkça ortaya koymaktadır.

5. **Maddi Kültür** kavram alanı oldukça fazla alt başlığa yer verilmiştir. Bu durum şairin kelime dünyasındaki zenginliğin bir göstergesidir. *Besinler*, 'Yiyecek' ve 'İçecek' olarak iki bölümde gruplandırılmış; 'Su', 'Çay', 'Kahve' ve soğuk ve uzun kış günlerinde vazgeçilmez bir içecek olan 'Sahlep' kullanılmıştır. Ayrıca; 'Şarap', 'Viski', 'Votka', 'Bira' gibi alkollü içeceklerin de şiirlerde yer aldığını görürüz. *Giyimler*, *Süs*, *Takı* kapsamında içerisinde şair için önemli bir eşya olan 'Kasket' ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte 'Şapka', 'Sarık', 'Bere', 'Şiirler Bluz', 'Ceket', 'Gömlek', 'Kürk', 'Kravat', 'Pabuç', 'Pelerin', 'Cübbe', 'Blucın Pantolon' gibi kelimeler yer alır. *Takı* kapsamında ise 'Gözlük', 'Çanta' kullanılır. *Ev* kapsamı içerisinde 'Apartman' sıkça kullanılırken; *özgür bir yaşam alanı sunan* 'Köşk', 'Konak' gibi konutlar da yer alır. *Ev ve Mutfak Eşyaları* kapsamındaysa 'Boy Aynaları', 'Konsol Aynaları', 'Sedir'ler, 'Gece Lambaları', şaşalı 'Kristal Vitrin'ler, 'Gümüş Semaverler', 'Cumbalar' ve bizlere muhteşem bir görüntü sunan 'Avize' lere de yer verilmiştir. *Adres ve Konaklama* kavram alanı içinde şiirlerde 'Sokak' kelimesi oldukça fazla yer alır. *Aletler*, *Eşyalar* kapsamındaysa 'Silah', 'Pipo', 'Siren', 'Nargile', 'Puro', 'Ustura', 'Tığ', 'Steteskop'; *Eşyalar* kapsamında 'Bavul', 'Ayna', *cam anlamındaki* 'Billûr', 'İp', 'Düğme', 'Kapı', 'Kepenk', 'Radyo Antenleri', 'Tesbih', 'Korkuluk', 'Kilit', 'Daktilo', 'Mermi', 'Kürsü', 'Yelpaze', 'Zil', 'Pencere' gibi daha birçok kelime karşımıza çıkar. Bununla birlikte bu dönemde gerçekleştiren ağır işkencelere işaret eden 'Yağlı Kemend' de şiirlerde sıkça kullanılan bir kelimedir. *Ülke*, *Şehir* kapsamında şairin gözlemleme fırsatı bulduğu yurt içi ve yurt dışı birçok ülke ve şehir adına rastlanmaktadır. Farklı kültürlerle iletişim halinde olmayı seven şair, çeşitli kültürlerden edindiği kazanımları şiirlerine ve hayatına uygulamıştır. Özellikle Anadolu başta olmak üzere şiirlerde *İzmir*, *Ankara* ve *İstanbul* vurgusu dikkat çeker. Yer, Mekan ve Yapılar kavram alanında Osmanlı mimarisini yansıtan 'Camii'ler, 'Çeşme'ler, 'Saray'lar, 'Köprü'ler, 'Kubbe'ler, 'Fıskıye'ler vb. yapılar şiirleri süsleyen unsurlardır. Bununla beraber edebî toplanma alanları olan 'Pastane'ler, 'Hotel'ler, 'Fakülte'ler, 'Kıraathane'ler; 'Gülhane Parkı', 'Han', 'Dolmabahçe', 'Haydarpaşa', 'Heybeliada' gibi oldukça fazla yer ismi ortaya çıkar. Özellikle siyasi suçluların sorgusunun yapıldığı 'Sansaryan Hanı', 'Hapishane' ve aynı anlam dairesi içindeki 'Mahpushane', 'Tecrit', 'Zindan', 'Mahkeme', 'Avlu' da yer alır. Özellikle Nazım'ın şiirlerinde yer alan 'Serez' çarşısı da mısralarda karşımıza çıkar. *Ticaret*, *İş*, *Para*, *Ekonomi*, *Maliye İşleri*

kapsamında iki kategori yer alır. *Ticaret, İş* kapsamında ‘*Gece Vardiyası*’, ‘*İthal Etmek*’, ‘*Kefil*’, ‘*Simsar*’, *Hristiyan ticaret adamları olan ‘Lövantenler*’, ‘*İhracatçı*’, ‘*Hizmet*’ yer alır. *Para, Ekonomi, Maliye İşleri* kavram alanında ekonomi alanında kullanılan ‘*Çek*’, ‘*Senet*’, ‘*Dolar*’, ‘*Mark*’, ‘*Türk Lirası*’, ‘*Nafaka*’, ‘*Borsa*’, ‘*Bilanço*’, ‘*Harçlık*’, ‘*Fiyat*’ gibi kelimeler karşımıza çıkar. İnsanların mali durumuna işaret eden ‘*Yoksul*’ ve ‘*Zengin*’ sözcükleri de şiirlerde oldukça sıkça kullanılır. *Meslekler* kapsamında çok çeşitli meslek grupları yer alır. ‘*Amele*’, ‘*Tornacı*’, ‘*Biletçi*’, ‘*Avcı*’, ‘*Basın*’, ‘*Garson*’, ‘*Berber*’, ‘*Sendikacı*’, ‘*Şair*’, ‘*Sermuharrir*’, ‘*Tıbbiyeli*’, ‘*Vekilharç*’, ‘*Müdür*’, ‘*Polis*’ gibi kelimeler kullanılmıştır. *Dil, Şive, Lehçe* kapsamında şairin şiirlerde betimlediği farklı kültürdeki kişilerin konuştuğu diller incelendiğinde ‘*Almanca*’, ‘*İbranice*’, ‘*Rumca*’, ‘*Rusça*’nın yer aldığı görülür. *Tarım, Bahçecilik* kavram alanı içinde ‘*Bahçe*’, ‘*Irgat*’;ürün anlamındaki ‘*Mahsul*’, ‘*Tohum*’ gibi ziraat alanında sıkça karşımıza çıkan kelimeler kullanılmıştır. *Etnik/Etnisite* bölümünde ‘*Çerkes*’, ‘*İngiliz*’, ‘*Macar*’, ‘*Tatar*’, ‘*Türk*’, ‘*İtalyan*’ gibi milliyet isimlerinden başka, bir dönem var olan ‘*Nazi*’ ler ve bir kabile olan ‘*Yamyam*’ lar da karşımıza çıkan kavramlardır. *Teknik, İletişim* kavram alanında yer alan kategorilerde İletişim ve İletişim Araçları’ndan ‘*Gazete*’, ‘*Televizyon*’, ‘*Telsiz*’, ‘*Posta*’, ‘*Yayın*’, ‘*Tefrika*’, ‘*Röportaj*’ ve ‘*Telefon*’ gibi kelimelere ek olarak ‘*Ulak*’ yer alırken; *Teknoloji ve Teknolojik Aletler* kapsamında ‘*Flash-Back*’ ve ‘*Projektör*’ yer alır. *Güzel Sanatlar* kapsamında *Müzik; Yazma Sanatı, Edebiyat; Resim, Fotoğraf ve Tezhip, Sinema* gibi çeşitli alt başlıklarla sunulan bölüm sanatsal derinliğe sahip Attilâ İlhan için hassasiyetle üzerinde durulan bir alandır. Şairin birçok şiiri bestelenmiş ve çeşitli sanatçılar tarafından seslendirilmiştir. Bunlardan en meşhuru ‘*Mahur*’dur. Bu kavram alanı içerisinde ‘*Türk Musikî Makamları*’ ve kullanılan ‘*Enstrümanlar*’a da yer verilmiştir. Şiirle birleşen müzik makamları şairin şiirlerine ayrı bir anlam ve doku katar. Bu bağlamda birçok kelime kullanılmıştır. Yazma Sanatı, Edebiyat kapsamında edebî türlerin çeşitliliği karşımıza çıkar. Özellikle Divan Edebiyatı şiir geleneğini yansıtan ‘*Kaside*’, ‘*Gazel*’, ‘*Manzume*’, ‘*Muhammes*’, ‘*Murabba*’nın yanı sıra ‘*Elyazması Divan*’, ‘*Esericedit*’ de yer alır. Ayrıca; ‘*Mektup*’, ‘*Nokta*’, ‘*Mısra*’, ‘*Şiir*’, ‘*Roman*’ ve ‘*Şair*’ler şiirleri zenginleştirir. Attilâ İlhan şiirlerinde ‘*yazım ve imlâ kurallarını*’ reddederek kitaplarında kullanmamıştır. Büyük harf-küçük harf; virgül, nokta vb. kurallar şiirlerde yer almamaktadır. Bu anlayışla şair kuralları yıkarak kendine daha özgür

bir alan yaratma peşindedir. Fotoğraf ve Tezhip kapsamında 'Resim' ve 'Tablo' yer alır. Şairin kız kardeşi Çolpan İlhan (Alışık) 'ın sinema alanında çok başarılı olması sebebiyle sinemanın estetiğine vakıf olan şair sinema için senaryolar yazmış birçok eseri dizi ve film yapılmıştır. Şiirlerinde sinema zevkini yansıtan birçok farklı kelimeye de yer verilmiştir. Bu anlayışla sinemaya dair 'Film', 'Fransız Filmleri', 'Video' yer alır. Özellikle 'Fransız Filmleri' şairin film zevkini ortaya koyar. *Toplum İlişkiler, Eğlenceler* kapsamında 'Halk', 'Millet', 'Misafir', 'Toplantı', 'Ziyaret'; *Sporlar, Oyunlar* kapsamında 'Sürek Avı', 'Voleybol Takımı'; *Oyunlar ve Yarışlar* kapsamında 'Briç', 'Kumar', 'Tavla', 'Saklambaç' kullanılmıştır. *Yol, Yolculuk, Ulaşım* kavram alanında 'Asfalt', 'Gar', 'Demiryolu Geçiti', 'Kaldırım', 'Ray', 'Viraj', 'Yol', 'Tünel', 'Sürücü', 'Peron'; bu alana dahil edebileceğimiz 'Katar' da Eski Türkçe'de 'Tren' manasında olup özellikle 'Marşandiz Katarı' adıyla söz varlığı içerisinde yer almıştır. *Trafik ve Taşıtlar* kapsamında çok çeşitli 'Alman Şilebi', 'Araba', 'Bisiklet', 'Atlı Tramvay', 'Direksiyon', 'Dolmuş', 'Hız', 'Helikopter', 'İtfaiye Sirenleri', 'Lastik', 'Otobüs', 'Tekerlek', 'Tren', 'Uçak Gemisi' gibi kelimeler yer alır. *Deniz ve denizcilik* ile ilgili olan 'Vapur', 'Gemi', 'Tekne' gibi deniz araçları fazlaca kullanılır. Mesafe ve Ölçü kelimelerinden özellikle 'Uzak' vurgulanmıştır. Bu kelime şairin artık çok uzakta kalan eski günlere duyduğu özlemi vurgulamaktadır. Bundan başka 'Derin', 'Dip', 'Metre', 'Ölçü', 'Geniş', 'Kalın', 'İnce', 'Litre', 'Eksik', 'Fazla', 'Yüksek', 'Uzun', 'Kısa' gibi sözcüklerde şiirlerde karşımıza çıkar. *Hükümet, Siyaset* kavram alanı içinde 'Cumhuriyet', 'Seçim', 'Meclis', 'Kurultay', 'Hürriyet', 'İstiklâl', 'Parti', 'Sağcı', 'Solcu', 'Vekil', 'Hükümet', 'Teşkilât-ı Mahsusa' ya ek olarak dönemin siyasi zihniyetini yansıtan 'Devrimci', 'Komünist' ifadelerine de yer verilir. 'Bildiri' ve 'Ferman' lar da *Bildiriler ve Belgeler* kavram alanı içinde sunulmuştur. *Yasama ve Hukuk, Güvenlik, Şiddet ve Suç* kapsamında 'Hak', 'Duruşma', 'Kanun', 'Mahkeme', 'Sanık'; *Güvenlik* sözcüğü kapsamında 'Alarm', 'Kelepçe', 'Sorgu', 'Kelepçe', 'Fedai', 'Nöbet', 'Devriye'; *Şiddet ve Suç* kavram alanında 'Mermi', 'Kurşun', 'Mevkuf', 'Cezaevi', 'Barut', 'Bıçaklı', 'Namlu', 'Örgüt', 'Tehdit', 'Sabika Kaydı', 'Yasak' yer alan bazı kelimelerdir. Ayrıca; 'Daraağacı', 'Asılmak', 'Derdest eylemek', 'Sürgün' kelimeleri de şiirlerde fazlaca kullanılmıştır. *Ordu, Savaş* kavram alanında ise siyasi politik süreçlerini sunan 'Asker', 'Harp', 'Hassa Subayları', 'Divan-ı Harbi', 'Sırma Apolet', 'Kılıç', 'Ordu', 'Mızrap', 'Paşa', 'Rütbe', 'Savaş', 'Subay', 'Süvari', 'Zırh', 'Sırma Apolet', 'Kolağası', 'Miralay'

gibi Osmanlı askerî sistemine ilişkin kelimelerin de yer aldığı çok kapsamlı bir alandır. Hatta *'Dnieperopetrovsk Garnizonu'* kelimesiyle İkinci Dünya Savaşı öncesi Rusya'nın Almanlarla yaptığı savaşa dikkat çeker. *Eğitim* alanında *Defter*, *Mektep*, *Kitap*, *Okul*, *Sınıf*, *Tebeşir*, *Öğrenci*, *Kalem*, *İlkokul*, *Lise* ön plana çıkarken; *Alışveriş* kavram alanında günlük hayatta karşımıza çıkan *Çarşı*, *Esnaf*, *Müşteri*, *Pasaj* gibi kelimeler yer alır. *El Sanatları* kapsamında *Dantel*, *El Örgüsü*, *Örgü*, *İşleme* kullanılmıştır. *Renk* kapsamında *Ak*, *Sarı*, *Mavi*, *Beyaz*, *Ela*, *Gri*, *Fushia*, *Kahverengi*, *Kırmızı*, *Mor*, *Pembe*, *Lacivert*, *Turuncu*, *Yeşil*, *Siyah*, *Eflatun* gibi ana renklerin dışında *Bal Sarısı*, *Ayışığı Mavis*, *Cam Yeşili*, *Civciv Sarısı*, *Dolar Yeşili*, *Gece Mavis*, *Alaca*, *Gümüş Karanlık*, *Kızıl*, *Parlak Yeşil* vb. çok sayıda renk adı karşımıza çıkar. Tabiatı ve günlük hayatı çok iyi gözlemleyen şair için bu renk çeşitliliğinin olması olağan bir durumdur. *Kozmetik* kapsamında *Allık*, *Boya*, *Sürme*, *Ruj*, *Rimel*, *Parfüm* gibi malzemeler yer alır. *Sayı* alanında farklı birçok kelime yer alır. *Duyusal* ve *İşitsel* kavram alanında insan duyusuna hitap eden fazlaca kelime yer alır. Bunlardan öne çıkan *Ağrı*, *Boğuk*, *Çağrışım*, *Yumuşak*, *İpek Yumuşaklığı*, *Koku*, *Ses*, *Tat*, *Vızıltılar*, *Yankılı*, *Uğultu*, *Titreşim* kelimelerden bazılarıdır. *Yönler* kavram alanında *Arka*, *Alt*, *Aşağı*, *Yukarı*, *İçerde*, *Sağ*, *Sol*, *Üst*, *Zemin*, *Ön*, *Orta* gibi birçok farklı yön kelimelerine yer verilmiştir. *Matematiksel İşlemler* ve *Semboller* kapsamında şairin şiirlerinde hiç de azımsanmayacak sayıda kelime kullanılmıştır. *Artı*, *Çember*, *Çizgi*, *Eksi*, *Sonsuz* ve geometrik şekiller kapsamına da dahil edebileceğimiz *Labirent* ve *Yamuk* sözcükleri şiirleri zenginleştiren unsurlardır. *Argo* ve *Kaba Sözcükler* günlük hayatta da kullanılan *Ulan*, *Zula*, *Destur*, *Bela* gibi kelimeler yer alır. Ayrıca; *kurnaz*, *sinsi* anlamındaki *Atmaca*, *Çakal*, *Panther*, *Yılan*, *Sansar*, *Kurt*, *İt*, *Kartal*, *Sırtlan*, *Kirpi* gibi çok sayıda hayvan ismi, şiirlerde insanların karakteristik özellikleriyle ilişkilendirilerek benzetme unsuru olarak kullanılmıştır. *Günlük İletişim* ve *Seslenme Sözcükleri* söz varlığı içerisinde *Kalıp Sözcükler* olarak da bilinen ve günlük hayatta sıkça başvurulan kelimelerdir. *Hoş Geldin*, *Hadi Canım*, *Pardon*, *Selam-üs-salat*, *Tamam*, *Peki*, *Neme Lazım*, *Heyhat*, *Sana ne?* *Hay Allah*, *Heyhat*, *Aman*, *Yok Canım*, *Bendeniz*, *Elbette*, *Canım Efendim*, *Vallahi*, *Boşversene* kelimeleri karşımıza çıkar. Ayrıca; *Nida* (*Seslenme*) sözcüklerinden *Ah!* ve *Ey* gibi kelimeler şiirlerde yer alır.

6. **Manevi Kültür** kavram alanı içerisinde yer alan kelimeler üç ana başlık altında değerlendirilir. Birinci bölümde yer alan ‘Dinler, İnançlar’ kapsamında ‘Allah’, ‘Tanrı’, ‘Tanrıça’, ‘Cehennem’, ‘Cennet’, ‘Azrail’, ‘Nur’, ‘Ezan’, ‘Sala’, ‘Mübarek’, ‘Mü’min’, ‘Mevlevî’, ‘Erenler’, ‘Günah’, ‘Dua’, ‘Mezmur’, ‘İlahiri’, ‘Kafir’, ‘Şehit’, ‘Şehit-i Hürriyet’, ‘Şeytan’; din ile ilgili genel kelimelerden başka ibadetleri içeren ‘*Namaz*’, ‘*Sahur*’ vb sözcüklerde söz varlığı içerisinde yer alır. Dinler kapsamında ‘*Yahudiler*’ ve kutsal kitapları olan ‘*Tevrat*’; *Hristiyanlık* dinine mensup kişilere verilen isim olan ‘*Hristiyan*’ ve onlarla özdeşleşen ‘*Haç*’ ve İslamiyetle ilgili kelimelerin sayıca daha fazla olduğunu gördüğümüz şiirlerde kutsal kitabımız ‘*Kur’an*’ ve ‘*Kur’ân-ı azîm-üş-şân*’ da yer alır. İkinci bölümde yer alan *Soyut Terimler* ‘in söz varlığı içerisinde ‘*Anlam*’, ‘*Bilinç*’, ‘*Bilinçaltı*’, ‘*Fikir*’, ‘*Hafıza*’, ‘*Şuur*’, ‘*Sonsuzluk*’ kelimeleri kullanılmıştır. *Felsefi Kavramlar* kapsamında ‘*Diyalektik*’, ‘*Mutlak*’, ‘*Varlık*’, ‘*Varoluş*’ gibi felsefi terimlere yer verilmiştir. Özellikle ‘*Korkunun Krallığı*’ kitabında yer alan ‘*Serbest Gazeller*’ bölümünde ‘*Diyalektik Gazel*’ adıyla bir şiire yer verilmiştir. *Metafizik Kavramlar* kavram alanında ‘*Büyü*’, ‘*Cin*’, ‘*Hayalet*’, ‘*Ruh*’, ‘*Rüya*’, ‘*Serap*’, ‘*Uyku*’ yer alır. Özellikle hayal dünyasını besleyen bu kelimeler şiirlerde kullanılmıştır. *Olağanüstü ve Fantastik Kavramlar* kapsamında ‘*Canavar*’, ‘*Ejderha*’, ‘*Falci*’, ‘*Sihir*’, ‘*Sihirli Küre*’, ‘*Vampir*’, ‘*Vahşi*’ gibi kelimelere ek olarak savaştı kadını işaret ettiği ‘*Zorro / Kamçılı Kadın*’ şiirine yer verir. Üçüncü bölümde *Değerler, Erdemler ve Kusurlar* kavram alanı içerisinde ‘*Doğru*’, ‘*Gerçek*’, ‘*İyi*’, ‘*Sahi*’, ‘*Şeref*’, ‘*Yanlış*’, ‘*Kusur*’, ‘*Özgürlük*’, ‘*Kusur*’, ‘*Hakikat*’, ‘*Ün*’, ‘*Nam*’, ‘*Şan*’, ‘*Şeref*’, ‘*Kimlik*’, ‘*Yalan*’, ‘*Yüceltmek*’ gibi kelimeler kullanılmıştır. Bölümün alt başlığında yer alan *Müstehcenlik* kavram alanı içerisinde ‘*Cinsellik*’, ‘*Çıplak*’, ‘*Fahişe*’, ‘*Müstehcen*’, ‘*Porno*’, ‘*Pavyon*’, ‘*Sevişmek*’, ‘*Şehvet*’, ‘*Şımarık*’, ‘*Şüh*’, ‘*Yosma*’ kelimeleri söz varlığına dahil edilebilir. Bu bölümlerde bulunan şiirlerde genellikle görmeye alışık olmadığımız ‘*kadın*’ tasvirleri yer alır.

Sonuç

Sonuç olarak, özellikle Attilâ İlhan’ın son dönem şiirleri, şairin düşünce dünyasının ‘*bireysel*’ anlayıştan sıyrılarak ‘*toplumsal*’ bir bakış açısına doğru evrildiğini gösterir.

Şiirlerde şair kendi duygu ve düşünce dünyasını yansıtırken aynı zamanda bulunduğu döneme dair bilgilere de yer vermekte ve bunu da estetik bir biçimde yapmaktadır.

‘Kasketli şair’, ‘Kaptan’, ‘Yalnız Şövalye’, ‘Büyük Yolların Haydutu’, ‘Gözlüklü Hamdi’, ‘Ali Kaptanoğlu’, ‘Abbas Yolcu’, ‘Ömer Haybo’ ve ‘Tila Han’ gibi birçok şekilde adlandırılan *Attilâ Hamdi İlhan*, Türk edebiyatının duygu ve düşünce dünyasını derinden etkilemiş ve adeta kendinden sonraki kuşaklara da ekol olmuştur. Entelektüel birikimini farklı türde eserler üreterek sunan şair, edebiyatımıza ve özellikle Türk Edebiyatı’na, Türk Şiiri’ ne damgasını vurmuştur.

Kaynakça

- Çelik, Y. (2006), *Attilâ İlhan Armağanı Kaptan’a Saygı ile...*, 1. Basım, Ankara:TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, 29.
- Çelik, Y, (2007), *Şubat Yolcusu-Attila İlhan’ın Şiiri*, (2. baskı) Ankara: Akçağ Yayınları, 23-644.
- Eker, Süer (2006) , *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yay, Ankara, 507
- İlhan, Attilâ, (2015) . ‘*Hangi Edebiyat*’, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 29.
- İlhan, Attilâ (1993) , *Korkunun Krallığı*, 2. Basım, Kasım, 112, 117-118, 122-123, 123-124.
- İlhan, Attilâ (1994) , *Ayrılık Sevdaya Dahil*, 2. Basım, Mart
- İlhan, Attilâ(2001), *Elde Var Hüzün*, 10. basım, Ocak, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 68.
- İlhan, Attilâ (2001) , *Kimi Sevsem Sensin*, 5. Basım, Mart
- İlhan, Attilâ (2002) , *Tutuklunun Günlüğü*, 8. Basım, Ekim, İstanbul, 140.
- İlhan, *Tutuklunun Günlüğü*, 144-145.
- İlhan Attilâ,(1986) *İncesâz 2, hüzzâm, sûz-ı dil-ara, hisar buselik, şetârabân, acemaşirân, bestenigâr, şehnâz*, Sanat Olayı, sayı:53, Ekim, 41-43.